Journal of Social Sciences of Kahramanmaraş Sütçü İmam University
KSÜSBD
http://dergipark.gov.tr/ksusbd

ISSN 1304-8120 | **e-ISSN** 2149-2786

Araştırma Makalesi * Research Article

Türkiye'de 1935 Nüfus Sayımı İle İlgili Basındaki Propaganda Faaliyetlerinin İncelenmesi Etkisi

Examination of Propaganda Activities in the Press Regarding the 1935 Population Census in Turkey

Mustafa KILINÇ
Doç. Dr., Amasya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi
mustafa.kilinc@amasya.edu.tr
Orcid ID: 0000-0001-8436-2874

Öz: Tarama modeliyle gerçekleştirilen bu araştırma, Türkiye'de 1935 nüfus sayımının Anadolu, Cumhuriyet, Türk Dili ve Ulus gazetelerindeki yazılı propaganda faaliyetlerinin neler olduğu noktasında bireylerin bilinçlenmesine katkı sunan betimsel bir araştırmadır. Bu araştırmada nitel veri toplama tekniklerinden doküman incelemesi kullanılmış ve elde edilen veriler içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. Gazetelerdeki propaganda faaliyetleri; dönemin millet vekilleri, akademisyenler ve uzman nitelikteki kişilere yazılar yazdırılarak yapılmıştır. Bu yazılardan bazıları doğrudan İstatistik Umum Müdürlüğü tarafından yazara gönderilmiştir. Buradaki amaç halkta nüfus sayımına katılmanın önemi noktasında doğru kamuoyu oluşturmaktır. Bu yazılar bazen tek gazetede yayımlanırken bazen de aynı yazı, aynı tarih veya farklı tarihlerde birkaç gazetede yayımlanmıştır. Adı geçen makalelerde; ülkedeki nüfus sayımlarının önemli olduğu, nüfus sayımının sağlıklı yapılması için yurttaşlara ve nüfus sayım memurlarına büyük görevler düştüğü gazetelerin propaganda yazıların temelini oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak incelemeye alınan veriler; Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başbakanlığı, konu ile ilgili telif eserler, süreli yayınlar, 1935 yılı yayımlanan Anadolu, Cumhuriyet, Türk Dili ve Ulus gazeteleridir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye Cumhuriyeti, 1935 Nüfus Sayımı, Yazılı Propaganda, Gazete

Abstract:
This research, carried out with the survey model, is descriptive research that reveals that the 1935 census in Turkey contributed to the awareness of individuals about the written propaganda activities in Anadolu, Cumhuriyet, Türk Dili and Ulus newspapers. In this research, document analysis, one of the qualitative data collection techniques, was used and the obtained data was examined by content analysis method. Propaganda articles in newspapers; It was made by having the deputies of the period, academicians and experts write articles. Some of these articles were sent directly to the author by the General Directorate of Statistics. The aim here is to create correct public opinion regarding the importance of participating in the census. While these articles were sometimes published in a single newspaper, sometimes the same article was published in several newspapers on the same date or different dates. In the mentioned articles, The fact that population censuses in the country are important and that citizens and census officers have great responsibilities to ensure that the census is carried out correctly has formed the basis of the propaganda articles of the newspapers. The data examined as a data collection tool in the research; Prime Ministry of the Presidency of the Republic of Turkey State Archives, copyrighted works on the subject, periodicals, Anadolu, Cumhuriyet, Türk Dili and Ulus newspapers published in 1935.

Keywords: Republic of Turkey, 1935 Census, Written Propaganda, Newspaper

Geliş Tarihi:21.07.2024 *Kabul Tarihi:07.12.2024* *Yayın Tarihi:30.04.2025*

Atıf: Kılınç, M. (2025). Türkiye'de 1935 nüfus sayımı ile ilgili basındaki propaganda faaliyetlerinin incelenmesi etkisi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 22*(1), 459-468. Doi: 10.33437/ksusbd.1519784

GİRİŞ

Nüfus; bir ülkede, bir bölgede, bir evde belirli bir anda yaşayanların oluşturduğu toplam sayı; popülasyon. TDK. Nüfus sayımı ise; *Ülkenin nüfus sayısını tespit etmek için yapılan sayım.* TDK. Nüfus sayımı, en ilkel toplumlardan itibaren önem verilen bir konu olmuştur. Örneğin "*Eski Hindin kanunu olan Manou kanunlarında sık sık nüfus meselesinden bahsederdi. Mesela bu kanuna göre (bir oğulla cihanlar fethedilir, bir torunla ebediyet elde edilir, bir torun oğlu ile güneş alemi elde edilmiş olur*)." (Ertem, Türk Dili, 12 İlk Teşrin 1935, s.1). Bu kanunda vurgulanan ana konu nüfus ile nüfus çokluğunun getirileri ön plana çıkarılmıştır.

Ülkelerin nüfus artışları, doğum oranlarının ölüm oranlarından çok olması ve yurt dışından yapılan göç hareketleriyle de nüfus artışı gerçekleşmektedir. Nitelikli nüfus hareketlerinde doğumların fazla olması önemlidir ancak ölüm[1] oranlarının da sağlık koşullarının iyileştirilmesiyle azaltılması oldukça önemlidir.

Türkiye'de; Cumhuriyetin ilanından sonra devlet öncelikli olarak, savaş yıllarında azalan nüfusun artmasını sağlayacak nüfus politikası izlemiştir (Özdemir Tiryaki, 2024, s.1866). Bu nüfus politikası bağlamında Türkiye'de; *"Cumhuriyet dönemi nüfus politikaları 1963'e kadar nüfus artırmaya yönelik (pronatalist politika), 1963'ten 2000'li yıllara kadar aile planlaması ve nüfus kontrolünün olduğu (anti-natalist politika) dönem ve 2000'li yıllardan sonra* nüfusu *artırmaya yönelik politikalar yürütülmüştür."* (Yadigaroğlu,2023, s.355).

Bu bağlamda devletler için demografinin artması çok önemlidir. Nüfusun durumu ile ilgili sağlıklı bilgiler ancak nüfus sayımlarıyla ortaya konmaktadır. Ülkemizde olduğu gibi devletler, içinde bulunulan dönemin özelliklerine göre zaman zaman nüfus artışı politikaları uygularken zaman zaman bu politikanın tam karşıtı nüfus artışını durdurma veya yavaşlatma politikaları uygulayabilmektedirler. Ülkenin nüfusu ile ilgili tam sağlıklı bilgiler titiz ve planlı çalışmalar sonucunda ortaya konmaktadır. Bu bağlamda ülkemizde yapılan 1927 ilk nüfus sayımına göre 1935 nüfus sayımı daha güvenilir sonuçlar verdiği yönünde genel görüş hakimdir. Nüfus sayımları ilk dönemlerde haneler ziyaret edilerek gerçekleşirken günümüzde teknolojinin imkanlarıyla adrese dayalı sayımlarla hem daha pratik hem de daha güvenilir sonuçlar elde edilebilmektedir.

1935 nüfus sayımının parolası şu ifade olmuştur; "*Gayemiz ne bir eksik ne bir fazla; Türk ulusunun sayısını ve ne halde olduğunu doğru olarak öğrenmektir.*" İsmet İnönü. (Ulus Gazetesi, 19 İlkteşrin 1935, s.1).[2] Türkiye'nin nüfusu ile ilgili son veriler adrese dayalı nufus sayımına bağlı olarak aşağıda TÜİK'ten alınan veriler paylaşılmıştır. Bu bilgilier zaman zaman 1935 yılı nufus artışı ile ilgili değerendirme açısından refarans alınacaktır.

Günümüzde adrese dayalı yapılan nüfus sayımı ile ilgili güncel bilgiler aşağıdaki gibidir; *"Türkiye'de ikamet eden nüfus, 31 Aralık 2023 tarihi itibarıyla bir önceki yıla göre 92 bin 824 kişi artarak 85 milyon 372 bin 377 kişi oldu. Erkek nüfus 42 milyon 734 bin 71 kişi olurken, kadın nüfus 42 milyon 638 bin 306 kişi oldu. Diğer bir ifadeyle toplam nüfusun %50,1 'ini erkekler, %49,9'unu ise kadınlar oluşturdu." TÜİK.* Bu veriler ışığında cinsiyetlere ait nüfus özelliklerinin ülkemizde son yıllarda eşit düzeye geldiğini göstermektedir. 1935 yılı nüfus sayımlarında cinsiyet bağlamında erkekler aleyhine kadın nüfusunun çok olduğu görülmüştür.

Türkiye'de 1935 Nüfus Sayımı İle İlgili Basındaki Propaganda Faaliyetlerinin İncelenmesi

Türkiye'de 1935 nüfus sayımı ile ilgili basındaki propaganda faaliyetleri incelendiğinde; genel nüfus sayımına büyük önem verildiği görülmüştür. Özelikle basın üzerinden yapılan nüfus sayımı ile ilgili propaganda faaliyetlerinin genç Türkiye Cumhuriyeti için nüfus sayımlarının sağlıklı yürütülmesinin çok elzem olduğu vurgulanmıştır. Ülkede belirli aralıklarla nüfus sayımının yapılması aynı zamanda modernlik olarak ta değerlendirilmiştir.

[1] Propaganda yazılarında Fransa'nın nüfus artışının doğum fazlalığından ziyade, çocuk ölümlerinin azalmasından kaynaklandığı vurgulanmıştır. (Başvekâlet İstatistik Umum Müdürlüğü,1936s,s.137).
[2] Bu slogan aslında İstatistik Umum Müdürlüğü tarafından hazırlanmıştır (Erdem,2016, s.47).

1935 genel nüfus sayımı için devlet memurları ve vatandaşlara hitaben bildiri yayımlanmıştır. Bu bildiride sayımın 20 ilkteşrin 1935 Pazar günü ikinci nüfus sayımının yapılacağı[3], sayımın vergi amaçlı olmadığı ve en küçük bireylerin dahi sayıma dahil edilmesinin gerekliliği belirtilmiştir. Sayımın sağlıklı şekilde gerçekleşmesi için devletin tüm tedbirleri aldığı, görevli memurlar ve vatandaşlarında görevlerini en iyi şekilde yapması gerektiği, tüm bireylerin sayımın faydalarını anlatılması gerektiği[4], sayımın devlet ve ulus işlerinin daha kaliteli olması adına yapıldığının belirtilmesi, sayım gün içinde gerçekleşeceğinden bir bölgenin insanı olup o gün orda olmayanların sayıma dahil edilmemesi gerektiği vurgulanmıştır. (Yer Bilgisi: 30-10-0-0-26-148-4- Tarih: 25-07-1935).

1935 nüfus sayımının propaganda faaliyetleri, gazeteler dışında; dergi, okul, radyo, afiş ve panolarla yaygınlaştırılmaya çalışılmıştır (Erdem,2016, s.47). Bu propaganda faaliyet yazıları ve radyo konferans metinleri İstatistik Umum Müdürlüğü tarafından yayımlanmıştır (Erdem,2016, s.47). İsviçre Fedaral İstatistik Bürosu müdürü Karl Brüşvayler tarafından kaleme alınan yazıda; Türkiye'de 1935 nüfus sayımı için çok kapsamlı bir propafganda faaliyeti yürütüldüğü, bu kadar yoğun ve kapsamlı propaganda faaliyetlerinin, İsviçre'de dahi yapılmadığı vurgulanmıştır.[5](Başvekâlet İstatistik Umum Müdürlüğü,1936s,s.23). 1935 nüfus sayımı propaganda faaliyetlerinin gazetelerin az sayıda kişiye ulaşmasından dolayı tam etkili olunamadığı, alanlara asılan afişlerin daha etkili olduğu vurgulanmıştır. (Başvekâlet İstatistik Umum Müdürlüğü,1936s,s.23).

1940 yılı genel nüfus sayımı ile ilgili yine radyo ve gazete propaganda faaliyetleri incelendiğinde; 1945 propaganda faaliyetlerinin 1935 yılı propaganda faaliyetleriyle paralellik gösterdiği, bunlarla beraber istatistik umum müdürü tarafından 1945 yılı sayım için yapılan propagandaların daha açıklayıcı ve ikna edici açıklamlar olduğu görülmüştür. Örneğin evdeki hizmetlininde sayılması gerektiği, evde sayım günü ölenlerin listeye yazılmışsa silinmesi gerektiği, sayım günü doğmuşşsa[6] deftere yazılması gerektiği, okur yazarlıktan kasıt yeni harflerle olması gerektiği bununla ilgili şüphe duyuluyorsa test edilmesi gerektiği, (Başvekâlet İstatistik Umum Müdürlüğü, 1941,,s.24-49). Ayrıca 1940 sayımı propaganda faaliyetlerinde istatistik memurları kamuouyunun etkili olması adına hangi okuldan mezun olduklarını da yazmışlardır. Örnegin Roma İstatistik Okulu diye. (Başvekâlet İstatistik Umum Müdürlüğü, 1941,,s.263).

Anadolu Gazetesinde Nüfus Sayımı İle İlgili Propaganda Faaliyetleri

Nüfus sayımlarında sayım yapılan yerdeki yaşlı nufus miktarı ve özellikleri de ortaya konmaktadır. Örneğin 1935 nüfus sayımında Ankara'da yüz yaşını geçen bireylerin fazlalığı dikkat çekerken bunlardan biri de 146 yaşında olmuştur. (Anadolu Gazetesi, 8 Birincikanun 1935,s.4). 1935 nüfus sayımının sorularının evrensel değeri olduğundan bu sayım bilimsel olmuştur. Bu sayımda; ad soyad, bireyin cinsi, yaşı, evli veya bekar oluşu, anadili, dini, okur yazarlık durumu, ulusu, nerde doğduğu, bulunduğu mıntıkada niçin bulunduğu, vücut kusurunun olup olmadığı, nerede ikametgah ettiği sorularına cevap aranacağı ifade edilerek devletin bu sorular kapsamında bilgisinin olmaması karanlıkta iş yapmaya benzetilmiştir.Bu sorulardan sağlık veya eğitimle ilgili eksiklikler göze çarptığında develetin bu eksiklikleri nufus sayımına dayalı bilgiler ışığında gidereceği vurgulanmıştır.(Ağaoğlu, Anadolu Gazetesi, 1 Birinciteşrin 1935,s.1-4).

Modern devletlerin nüfus sayımlarını gerçekleştirdiği ve bu sayımları gerçekleştirirken hiçbir masraftan kaçınmadığı yazılmıştır. Ayrıca devletlerin en ufak ihtayaç tesbitinde sayım sonuçlarına muhtaç olduğu vurgulanmıştır. Örneğin ülkede anadili kullananların sayısı bilinmezse buna göre doğu kültür politikalarının üretilemeyeceği ifade edilmiştir. Ticaretin bir alanı olarak hayat sigortacılığının , nüfus istatistikleriyle varolabildiği ifade edilmiştir. Özellikle yeni kurulan cumhuriyet rejiminin nüfus sayımına ve sonuçlarına ihtiyaç duyduğu vurgulanmıştır. Halkın nüfus sayımının gerekliliğini bilmesi ve

[3] 18 İlkteşrin 1935 Cuma günü kararlaştırılan nüfus sayımı sonradan 20 ilkteşrin Pazar olarak değiştirilmiştir (Erdem ,2016, s.49).

[4] Sayım memurlarına ikram yapılmaması gerektiği geçen sayımda içki ikramı yapılan görevlinin görevini yapamaması ve sayımın gecikmesine neden olduğu yazılmıştır. (Başvekâlet İstatistik Umum Müdürlüğü,1936s, s.101).

[5] Propaganda faaliyetleri, Ermenice Nor Huys Gazetesi gibi gazetelerde de yapılmıştır (Başvekâlet İstatistik Umum Müdürlüğü,1936s,s.154).

[6] Yeni doğan çocuğa sayımdan dolayı Sayım ismi de verilmiştir. (Başvekâlet İstatistik Umum Müdürlüğü, 1941, s.72).

anlaması yönünde eksikleri olduğu bundan dolayı sayımın vergi amaçlı yapıldığını zannetmesinin yanlış beyanatta bulunma gibi olumsuzluğu vurgulanmıştır. Bu olumsuzlukların üstesinden gelinerek 1927 nufus sayımında eksiklere ve hatalara rağmen nüfusla ilgili önemli sonuçlar elde edildiği yazılmıştır. Bu noktada yapılacak nüfus sayımının önceki yapılan nüfus sayımından önemli olduğunun altı çizilmiştir. Bu sayımda bütün vatandaşlara görev düştüğünü ayrıca okur yazar vatandaşların daha sorumlu olduğu vurgulanmıştır.(Sarç, Anadolu Gazetesi, 2 Birinciteşrin 1935,s.2).

Nüfus hareketlerinin bilinmesinin sağlık açısından da bilinmesinin önemi üzerinde durularak salgın hastalıkların adeti ve hangi mıntıkada ne kadar olduğunu bilmek, toplumun sağlığı için bu bilgilerin gerekli olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca salgın hastalılarla ilgi net verilerin 19. Yüzyıl tıp kaynaklarında 18. Yüzyıldan kalan kitaplardan daha net ve detaylı olması 1930 lu yıllar için daha önemli bir durum olduğu vurgulanmıştır.(Gürkan, Anadolu Gazetesi, 3 Birinciteşrin 1935,s.2). Malını mülkünü bilmeyen hatta evdeki aile fertlerinin sayısını bilmeyen aile reisi gibi ülkenin de nüfusu hakkında bilgi sahibi olunmayan devletin düşünülemeyeceği ifade edilmiştir. Ekonomik yükü olmasa devletlerin her yıl nüfus sayımı yapacağı dillendirilmiştir. Nüfusu azalan devletlerin zayıfladığı, nüfusun azalmadığı devletlerin de büyüyerek yükselmeye gittiği ifade edilmiştir.Yarınları güvencede olan ulusların nüfuslarını artıran uluslar olduğu vurgulanmıştır. Japonya'nın, İtalya'nın, Almanya'nın[7], Sovyet Rusya'nın nüfuslarının arttığı Türkiye'nin de nüfusunun artması gerektiği vurgulanmıştır. Bunlarla beraber Türkiye'nin elinden çıkan topraklardaki soydaşların ülke nüfusuna katarak artırmaya yönelik çaba gösterildiği bunun içinde nüfus hareketlerini bilmenin zorunluluk olduğu ifade edilmiştir. 1935 nüfus sayımında yukarıda ifade edilen sorular bağlamında gerekli düzenleme ve tedbir almanın önemi de ifade edilmiştir. Emparyalist devletlerin Türkiye'nin nüfus hareketlerini takip ettiklerini, bu bağlamda kendi nüfusu artan emparyalistlerin Türkiye topraklarında emelleri olduğunu, bu emellerden caydırmanın en güzel çözüm şeklinin de Türkiye'nin nüfus sayısının artılrılması olduğu vurgulanmıştır. (Daver, Anadolu Gazetesi, 4 Birinciteşrin 1935,s.2).

Milletlerin kendi varlıklarını korumasının ve uluslararası arenada diğer milletlerden üstün olmak için çok nüfusa sahip olması gerekliliği vurgulanmıştır. (İskit, Anadolu Gazetesi, 6 Birinciteşrin 1935,s.3). Ayrıca nüfusla ilgili yanlış ve eksik bilgilerin nüfusla ilgili hiçbir bilgi bilmemekten daha tehlikeli olduğu vurgulanmıştır .(Küçükağa, Anadolu Gazetesi, 17 Birinciteşrin 1935,s.2).

Cumhuriyet Gazetesinde Nüfus Sayımı İle İlgili Propaganda Faaliyetleri

"Sosyal meselelere[8] her hangi bakımdan bakarsanız bakın karşınıza ilkönce nüfus meselesi çıkar. Sıhhat, ahlak, kültür, idare, hukuk, ekonomi, finans, din, lisan meseleleri hep nüfus miktarlarına ve kesafetine her cihetten bağlı olan meselellerdir."(Pelin, Cumhuriyet,19 Birinciteşrin 1935,s.5). Ülke toprakları 150 milyon vatandaşı barındırabileceği bundan dolayı nüfusun artması gerektiği ayrıca Türkiye'de doğum oranların yüksek fakat ölüm oranlarınında yüksek olduğu vurgulanmış ve ölüm oranlarının azaltılması gerektiği ifade edilmiştir. Çok nüfusun ülke ekonomisindeki yerinin önemli olduğu vurgulanmıştır. (Duru, Cumhuriyet Gazetesi 3 Birinciteşrin 1935,s.5).

Nüfus sayımında, kişilerin gizli tutmak istedikleri konularla veya bilgilerle ilgilenilmediği, nüfus sayımının genel işleri ortaya çıkarmak için yapıldığı vurgulanmıştır. Nüfus sayımı yapan memurların da öğrendikleri bilgileri gizli tutmaya mecbur olduklarını, aksi durumda bu kişilere ceza uygulanacağı belirtilmiştir. Bu yüzden vatandaşların doğru bilgiler vermesi gerektiği ifade edilmiştir. (Derbil, Cumhuriyet Gazetesi 8 Birinciteşrin 1935,s.5).

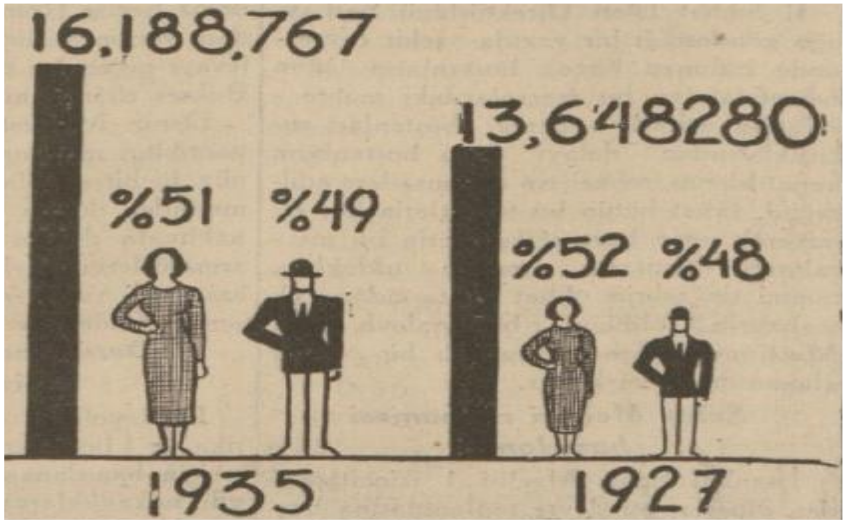
Bayındırılık işlerini, kültür işlerini, sosyal yardım işlerini sağlıklı yürütebilmek için nüfus sayımına gerek duyulduğu ifade edilmiştir. Devletçi rejimlerde; ulus sağlığının, emniyetinin ve refahının sağlanmasında devletin sosyal yaşayışı bilmesi gerektiği bunun içinde nüfus sayımının gerekliliği vurgulanmıştır. (Özeken, Cumhuriyet Gazetesi 10 Birinciteşrin 1935,s.8).

---

[7] İsmail Habib propaganda yazısında "*Eğer Fransa'nın nüfusu Almanya'dan yirmi milyon noksan olmasaydı cihan harbi olmazdı*." Sözünü örneklerle çoğaltarak nüfus çokluğunun önemini belirtmiştir (Başvekâlet İstatistik Umum Müdürlüğü,1936s, s.55).

[8] "*Sosyal meselelere herhangi bakımdan bakarsanız bakınız karşınıza ilkönce nüfus meselesi çıkar. Sıhhat, ahlak, kültür, hukuk, idare, ekonomi, finans, in, lisan meseleleri hep nüfusun miktarına ve kesafetine her cihetten bağlı olan meselelerdir.*" (Başvekâlet İstatistik Umum Müdürlüğü,1936s, s.106).

1935 nüfus sayımında cinsiyete dayalı verilerin 1927 yılı verileri ile genel olarak karşılaştırıldığında Türkiye'de kadın, erkek nüfus özelliklerinde, erkek nüfus oranının 1935 yılı sayımında 1927 sayımına göre erkek nüfus artış oranının artığı görülmektedir. 1935 nüfus sayımının cinsiyete dayalı verilerin 2007-2023 verileri ile genel olarak karşılaştırıldığında Türkiye'de kadın, erkek nüfus özelliklerinin uç noktada çok büyük aralıklarla değişmediği ifade edilebilinir.

Cumhuriyet Gazetesi 1927 ve 1935 Nüfus sayımlarında kadın ve erkek oranları (25 Birinci Teşrin, 1935:1,5).

Cinsiyete göre ortanca yaş, 2007-2023

Yıl Year	**Toplam** Total	**Erkek** Male	**Kadın** Female
2007	**28,3**	27,7	28,8
2008	**28,5**	27,9	29,0
2009	**28,8**	28,2	29,3
2010	**29,2**	28,7	29,8
2011	**29,7**	29,1	30,3
2012	**30,1**	29,5	30,6
2013	**30,4**	29,8	31,0
2014	**30,7**	30,1	31,3
2015	**31,0**	30,4	31,6
2016	**31,4**	30,8	32,0
2017	**31,7**	31,1	32,4
2018	**32,0**	31,4	32,7
2019	**32,4**	31,7	33,1
2020	**32,7**	32,1	33,4
2021	**33,1**	32,4	33,8
2022	**33,5**	32,8	34,2
2023	**34,0**	33,2	34,7

TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2023 **Kaynak: TÜİK**

Avrupa'nın son yıllarda nüfusunun arttığı bu bağamda güçlendikleri ifade edilirken nüfus azalma ve artmasının; doğum, fizyolojik, ekonomik ve psikolojik durumlara bağlı olduğu, bu şartların uygun olduğu dönemlerde nüfus artışının en uygun zaman olduğu vurgulanmıştır. (Tunç, Cumhuriyet Gazetesi 18 Birinciteşrin 1935,s.5). Nüfus sayımının politika bakımından önemi örneklerle ifade edilmeye çalışılmıştır. 1930 yıllardaki devletlerin siyasi faaliyetlerinde etken olan unsurlardan en önemlilerinden birinin kendi nüfus artışlarının olduğunun altı çizilmiştir. Japonya[9], Almanya ve İtalya'nın saldırgan ve yayılmacı politikaları buna örnek verilmiştir. Bu devletlerin nüfus artması karşısında topraklarının yetmediği düşüncesinin yayılmacı politikalara yöneldiği tezi vurgulanmıştır. (Togay, Cumhuriyet Gazetesi 20 Birinciteşrin 1935,s.2).

Türk Dili Gazetesinde Nüfus Sayımı İle İlgili Propaganda Faaliyetleri

Genel nüfus sayımlarının toplumun genel özelliklerini ortaya çıkardığı gibi asıl ortaya çıkardığı toplum nüfusunun niteliklerini ortaya çıkarmasıdır. Bu bağlamda nüfus sayımının faydalarına değinilmiştir. (Faik, Türk Dili, 17 İlk Teşrin 1935, s.2).[10] Modern ve merkezi istatistik sisteminin Cumhuriyet döneminde sağlandığı ifade edilmiştir. Özellikle devletçilik ilkesi doğrultusunda ekonomi politikasının başarılı olmasında istatistiki bilgilerin önemi vurgulanmıştır. İstatistiğin bir projektör ışığı olarak yetkilileri ve vatandaşları doğru yönlendirdiği vurgulanmıştır. Bu işlerin sağlam olması için ilkönce istatistik umum müdürlüğünün kurulduğu, yönetimine de uzman bir yabancı bilim adamının getirildiği yazılmıştır. Bütün sosyal olayların hareket noktası, insan ve insan sayısının olduğu dillendirilmiştir. Bunlarla beraber asıl önemli olan nüfusun nitelik özelliklerinin bilinmesinin gerekliliği yazılmıştır. Nüfusun şehir veya köylerde yaşaması da ayrıca bilinmesi gereken noktalardan olduğu vurgulanmıştır. Ülkedeki vergi miktarı, cinayet, intihar vakalarının da sayısını bilmek gerekliliği söylenmiştir. Bu bağlamda nüfus sayımının bir ulusal bir ödev olduğunun altı çizilmiştir. (Özeken, Türk Dili, 11 İlk Teşrin 1935, s.1)

Devletle, nüfus politikasının bir bütün olduğu vurgulanmıştır. Nüfusa önem verme işinin eski medeniyetlerden buyana var olduğu vurgulanırken nüfus fazlalığının dinsel ve askeri önemi yazılmıştır. Eski dönemlerde babalığın takdir edildiği, bekarlığın ise kötülendiği yazılmıştır. Nüfus sayımıyla amaçlanan hedef, sonraki dönemlerde ise, nüfusun ekonomi mevzusu olarak incelenmesi olmuştur. (Ertem, Türk Dili, 12 İlk Teşrin 1935, s.1).

Bu sayım için dönemin parasıyla yarım milyon liraya yakın kaynak tahsis edildiğini, sayımın bedava yapılmadığını bu yüzden sağlıklı sonuç alınabilmesi için hata yapılmaması gerektiği vurgulanıştır. (Zeki, Türk Dili, 15 İlk Teşrin 1935, s.3).

Modern manada Türkiye'de gerçekleşen ilk ilk nüfus sayımının 1927 nüfus sayımı olduğu, bu nüfus sayımının sonuçları hatalı da olsa 1935 yılı yapılacak genel nüfus sayımı için büyük bir tecrübe olduğu vurgulanmıştır. Son dönemlerde Avrupa ve Amerika'da görülen doğum ve ölümlerin birbirine yakın olması, nüfusun yaşlanmasına sebep olduğu söylenmiştir. Bu bağlamda evli, bekar ve boşanmaların oranını bilmenin önemi vurgulanmıştır. Yunan mübadelesi sonrası daha da ön plana çıkan konu azınlıkların da yurttaki yerlerinin bilinmesinin önemi dillendirilmiştir. Bunlarla beraber nüfusun kültür özeliklerinin de bilinmesinin önemine vurgu yapılmıştır. (Nöymark, Türk Dili, 16 İlk Teşrin 1935, s.1).

Ulus Gazetesinde Nüfus Sayımı İle İlgili Propaganda Faaliyetleri

[9] Japonya'nın çiftçi ve balıkçılık faaliyetlerinden, sanayi memleketine dönüşmesindeki etkenin nüfus artışı olduğunun altı çizilmiştir. (Başvekâlet İstatistik Umum Müdürlüğü,1936s, s.134).

[10] Ulus, Anadolu, Cumhuriyet Gazetelerinde bahsedilen ortak içerikler tekrara düşülmemesi adına burada tekrar yer verilmemiştir. İçeriklerin benzerliklerinin çoğunlukta olması yazıların istatistik Umum Müdürlüğü tarafından yazarlara gönderilmesinden kaynaklanmaktadır. Bununla birlikte İstatistik Umum Müdürlüğü tarafından 1936 yılında yayımlanan kitabın kapağında şu bilgiler yer almıştır; "Nüfus sayımı propagandası için dairenin müracaat ve ricası üzerine yazılan ve muhtelif gazetelerde intişar eden yazılardan mürekkeptir".

"*Nüfus sayımı yapmak, bunun yapıldığı gün ulusun adeta enstantane bir resmini çıkarmak demektir. Bu resme bakarak ulusun o gün ne kadar kişi olduğu ve arana sıhhatlerin o gün ne halde bulunduğu görülebilir.*" Sanatın, bilimin ve ticari faaliyetlerin nüfus bilgisiyle daha sağlı yürütüleceği ifade edilmiştir. Ayrıca nüfus hareketlerinin ekonomik faaliyetlerin önemli bir unsuru olduğu vurgulanmıştır. (Tengirşek, Ulus Gazetesi, 7 İlk Teşrin 1935, s.3).

Yenişehirde bir ev halkı yazılırken İstanbul trenindeki yolcular yazılırken

Ulus Gazetesi 1935 Nüfus Sayımı Manzaralarından Kesit (21 İlk Teşrin, 1935:1,3).

1935 nüfus sayımı 1927 nüfus sayımına göre; daha bilimsel sonuçlar, köy ve kasabaların nüfus miktarlarının ayrı ayrı yazıldığı, yaş guruplarının daha da ayrıntılı şekilde yazıldığı, yaş guruplarında medeni hallerinin daha net yazılarak cinsiyet bazında evli ve bekar oranlarının tespit edildiği ve bu bağlamda bekarlık vergisinin belirlemesinde yardımcı olacağı, yaş aralıklarının yazılması Türkiye'de ortalama yaşam süresinin belirlenmesinde etkili olacağı, ortalama yaşam süresinin artıp artmadığının belirlenmesi açısından, bir yaşından küçüklerin aylık yaş durumlarının belirlenmesiyle daha kapsamlı bilgiler edinileceği, sakatlık durumlarının hangi yaş aralığında olduğunun karşılaştırma yapılması durumlarına imkan sağlanması, bu sayımla ekonomik faaliyetlerin tespitinde daha ayrıntılı bilgilere ulaşma imkanı olacağı, lisan özelliklerinin de 1935 sayımında daha bilimsel olarak ortaya çıkarılacağı vurgulanmıştır. (Ulus Gazetesi 12 İlk Teşrin, 1935:3).

(Ulus Gazetesi 12 İlk Teşrin, 1935:3).

"*Cumhuriyet, gemisinin nerede olduğunu, nereye gittiğini bilmeyen bir kaptan gibi yaşayamazdı.*" (Sarç, Ulus Gazetesi, 2 İlk Teşrin 1935, s.2). Bu bağlamda nüfus sayımının genç Türkiye için ne kadar

değerli olduğu vurgulanırken sayımda yanlışlık yapılmaması için deneme sayımlarının yapıldığı belirtilmiştir. Sayımda yanlışlık yapılmaması için de tüm okur yazar vatandaşlara büyük görevler düştüğü ifade edilmiştir. Sayımda yapılan yanlışlığın ülke menfaatine zarar vereceği vurgulanmıştır. 1927 nüfus sayımında; halkın çoğunluğunun belirli bir ikametgahının olmaması, bazı sokaklara isim verilmemesi, evlerin numaralandırılmaması, göçebe nüfusun varlığı ve çok ilkel şekilde barınaklarda kalanların varlığı, nüfus sayımlarını zorlaştırdığı ifade edilmiştir. Aynı zamanda halk ve aydınların nüfus sayımlarına alışık olmaması sayımların öneminin anlaşılmasında karşılaşılan sorunlardandı. 1927 nüfus sayımının sonuçlarında; kızların erkek olarak gösterilme, ya da kız nüfusunun bazı yerlerde yazılmama veya erkek çocukların yaşlarının küçük yazdırılması gibi sorunların 1927 nüfus sayımındaki cinsiyet dağılım oranlarından çıkarılabilecek sorunlar olduğunun altı çizilmiştir. Bundan dolayı 1935 nüfus sayımının yapılması gerektiği vurgulanmıştır. Bu yanlışlığın nüfus sayımlarında evrensel değerlerde bir yaşından küçük erkeklerin kızlara karşı nüfus içindeki oranı 106/100 iken Türkiye 1927 nüfus sayımında bu oran 122/100 yazılmıştır. (Sarç, Ulus Gazetesi, 2 İlk Teşrin 1935, s.2).

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Türkiye'de 1935 nüfus sayımının yapılmasından önceki süreçte Anadolu, Cumhuriyet, Türk Dili ve Ulus Gazetelerindeki yazılı propaganda faaliyetlerinde demografik olarak artışın Türkiye Cumhuriyeti Devleti için hayati önem taşıdığı vurgulanmıştır. Nüfusun artmasının faydalarının iki grupta ifade edildiği görülmüştür. İlkin ülke içi nüfus artışının ülkenin sanayileşmesinden, çağdaşlaşmasından, sağlık, eğitim, tarım vb. gibi faaliyetler için nüfusun artmasının kaçınılmaz olduğu propaganda yapılırken, uluslararası arenada da bu dönemde emperyalist İtalya'nın sürekli nüfusunu artırdığını bunun da ülkemiz için tehdit unsuru olduğu propaganda faaliyetlerinde vurgulanan konulardan olmuştur. Nüfus azlığının hem ülke içi kalkınma hamlelerini saylayamayacağı hem de yurt dışı emperyalist güçlere karşı yurt savunmasında zayıf kalınacağı vurgulanmıştır.

Ülkedeki nüfus sayımlarının önemli olduğu özelikle yakın dönemde yapılacak 1935 yılı nüfus sayımının sağlıklı yapılması için yurttaşlara ve nüfus sayım memurlarına büyük görevler düştüğü bunun bir vatan borcu olduğu savsaklamaya gelinemeyeceği gazetelerin propaganda yazılarında görülmüştür. Gazetelerde yayımlanan yazılarda; 1935 yılı sonuçlarının gayet sağlıklı olduğu ve nüfusun sekiz yıl içinde artış sağladığı vurgulanmıştır. Bu nüfus artışının da genç Türkiye Cumhuriyeti Devleti için hem dosta hem düşmana bir mesaj olmuştur şeklinde değerlendirmeler basın haberlerinde mevcut olmuştur. Ayrıca bu nüfus sayımının vergilendirme amaçlı yapılmadığı da dillendirilen konulardan olmuştur.

Günümüzde Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından yaş dilimi skalası değişse de dönemin gazete yazılarında nüfus sayımında, kadın (18-45 yaş) ve erkek açısından belli yaş aralığını bilmenin ülkenin ekonomik (10-65 yaş), sosyal, kültürel, sanayi (15-60 yaş) ve toplumsal sonuçlarını bilmenin önemli olduğu vurgulanmıştır (Özeken, Türk Dili, 11 İlk Teşrin 1935, s.1-3).

Dönemin gazetelerinde Avrupa ülkelerinin veya farklı kıtalardaki Japonya gibi ülkelerin nüfus hareketlerinden bahsedilmiştir. Bu noktada bu ülkelerin nüfus azlığının olumsuzlukları veya nüfus fazlalığının ülkenin her bakımdan olumlu yansımaları olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca halkta nüfus artışının önemine binaen kamuoyu oluşturmak için bazı yazılar meyve bakıcılığı gibi konularla ilişkilendirilerek nüfusun özelliklerini bilip buna göre ilgilenmek adına gündelik hayatla ilişkilendirilmiştir. Nüfus sayımının önemi ile ilgili birçok benzetme yapılmıştır. Örneğin insanın tomografisinin çekilmesi nasıl vücutla ilgili detaylı bilgi veriyorsa nüfus sayımı da toplumla ilgili bütün bilgiyi sunduğu ifade edilmiştir. Gazetelerde diğer vurgulanan konulardan biri de 1927 nüfus sayımının bilimsel temellere dayanmadığını ifade eden yazılar olduğu gibi, 1927 nüfus sayımının bilimsel temellere uygun yapıldığını da ifade eden yazılar mevcut olmakla birlikte, bilimsel unsurlara bağlı ilk nüfus sayımının 1935 nüfus sayımı olacağını ifade eden yazılar da olmuştur.

Nüfus sayımının vergilendirme amacıyla yapılmadığını, kimsenin korkmadan gerçekleri nüfus memuruna yazdırması gerektiği ifade edilmiştir. Ayrıca dönemin koşullarında salgın hastalıkların yaygın olmasından dolayı propaganda faaliyetlerinde salgın hastalıların tespitlerinden birinin de nüfus sayımı olduğu ifade edilerek, sayıma gereken önemin verilmesi gerektiği dillendirilmiştir. Bunlarla beraber gazete makalelerinde nüfus sayımının politika bakımından önemi de ifade edilmiştir.

"*Uzun günlerden beri memlekette aklı eren adamların kalburüstüne gelenlerinin bu ayın yirmisinde yapılacak nüfus sayımı üzerindeki değerli düşüncelerini neşrediyoruz.*". (Nadi, Cumhuriyet Gazetesi 16 Birinciteşrin 1935,s.1-2). Düşüncesinden hareketle dönemin kurumları ve entellektüelleri 1935 nüfus sayımının önemini halka kavratmaya çalışarak, halkın nüfus sayımına katılmasının ve sayımda doğru ve tam bilgi vermelerinin önemi ve sayımın vergilendirmeyle alakasının olmadığı, aksine ihtiyacı olan vatandaşlara vergi verilebileceği, nüfus sayımının toplusal olaylar karşısında bir ayna olduğu, doğru ve tam bilgiler ile bu ayna görüntülerine karşı yapılacak durumları bu aynalar (nüfus sayım sonuçaları) vasıtasıyla öğrenilebileceği, topluma kavratılmaya çalışılmıştır. (Nadi, Cumhuriyet Gazetesi 16 Birinciteşrin 1935,s.2). 1935 nüfus sayımı ile ilgili dönemin basınında yapılan propaganda yazılarının bazıları istatistik umum müdürlüğü tarafından dönemin aydınlar aracılığıyla gazetelere gönderildiğinden nüfus sayımının propaganda yazı içerikleri de büyük oranda benzerlik göstermiştir. Bazı yazılar da farklı gazetelerde aynı yazar tarafından içerik aynı fakat yazının başlığı değiştirilmiştir.

KAYNAKÇA

DAB, 30-10-0-0-26-148-4- Tarih: 25-07-1935

16,188,767 Kişiyiz! Cumhuriyet Gazetesi, 25 Birinci Teşrin, 1935

Abidin Daver, Nüfus Sayımında Ulusal Ödev, Anadolu Gazetesi, 4 Birinciteşrin 1935

Ahmet Ali Özeken, Türkiye'de İstatistik ve 1935 Nüfus Sayımı, Türk Dili Gazetesi, 11 İlk Teşrin 1935

Ahmed Ali Özeken, Nüfusa Dair; Nüfus Bütün Sosyal İşlerin Anahtarıdır, Cumhuriyet Gazetesi 10 Birinciteşrin 1935

Ahmed Ağaoğlu, Nüfus Sayımı ve Faideleri, Anadolu Gazetesi, 1 Birinciteşrin 1935

Başvekâlet İstatistik Umum Müdürlüğü (1936), Nüfus Meselesi ve Nüfus Sayımı Hakkında Fikirler, Nüfus Sayımı Propagandası İçin Dairenin Müracaat ve Ricası Üzerine Yazılan ve Muhtelif Gazetelerde İntişar Eden Yazılardan Mürekkeptir, Ankara, Köyhocası Basımevi.

Başvekâlet İstatistik Umum Müdürlüğü (1941), Nüfus Meselesi ve Nüfus Sayımı Hakkında Fikirler, Nüfus Sayımı Propagandası İçin Muhtelif Gazetelerde İntişar Eden Yazılar ve Radyoda Verilen Konferanslar, Ankara

Bu Nüfus Sayımının Bize Öğreteceği Yenilikler Nelerdir? Ulus Gazetesi, 12 İlk Teşrin 1935

Genel Nüfus Sayımı Yarın, Ulus Gazetesi, 19 İlkteşrin 1935

Genel Nüfus Sayımı Nasıl Yapıldı? Ulus Gazetesi, 21 İlk Teşrin, 1935

Erdem, U. (2016) Cumhuriyet Türkiyesi'nin İkinci Nüfus Sayımı (20 Ekim 1935), Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi, Sayı; 30

F. Nöymark, Sayım ve Değeri, Türk Dili, 16 İlk Teşrin 1935

İbrahim Fazı Pelin, Bir Yurtta Nüfus Kıtlığından Büyük Kıtlık Olamaz! Cumhuriyet Gazetesi, 19 Birinci Teşrin 1935

Kazım Nami Duru, Nüfus Sayımına Dair, Cumhuriyet Gazetesi, 3 Birinciteşrin 1935

Kazım İsmail Gürkan, Sağlık Bakımından Nüfus Sayımının Faydaları, Anadolu Gazetesi, 3 Birinciteşrin 1935

M.Şekib Tunç, Nüfus Sayımınıa Dair; Sayım Kalkınma Çağına Girdiğimizi Gösterir, Cumhuriyet Gazetesi, 18 Birinciteşrin 1935

Mehmet Ali Özeken, Türkiye'de İstatistik İşleri ve 1935 Nüfus Sayımı, Türk Dili, 11 İlk Teşrin 1935

Muharrem Feyzi Togay, Nüfus Sayımının Politika Bakımından Önemi, Cumhuriyet Gazetesi, 20 Birinciteşrin 1935

Mümtaz Faik, sayımın Faydaları, Türk Dili, 17 İlk Teşrin 1935

Namık Z. Kaç Kişiyiz, Türk Dili, 15 İlk Teşrin 1935

Necip Ali Küçükağa, İstatistik ve Nüfus Sayımı, Anadolu Gazetesi, 17 Birinciteşrin 1935

Nuray Özdemir Tiryaki, Cumhuriyetin İlk Yılarında Nüfusu Artırmaya Yönelik Uygulamalar,https://atam.gov.tr/e-yayin/10-uluslararasi-ataturk-kongresi-bildiriler-cilt-ii/

Ömer Celal Sarç, Yeni Nüfus Sayımımız, Ulus Gazetesi, 2 İlk Teşrin 1935

Ömer Celal Sarç, Yeni Nüfus Sayımımız, Anadolu Gazetesi, 2 Birinciteşrin 1935

Sadi Ertem, Nüfus Politikası, Türk Dili Gazetesi, 12 İlk Teşrin 1935

Server İskit, Nüfusun ve Nüfus sayımının Önemlikleri, Anadolu Gazetesi, 6 Birinciteşrin 1935

Süheyb Derbil, Nüfus Sayımına Dair; Bu Yıl Sayımla Ulusal Bir Yoklama Yapacağız, Cumhuriyet Gazetesi, 8 Birinciteşrin 1935

Son Sekiz Yılın Nüfus Hareketi, Anadolu Gazetesi, 8 Birincikanun 1935

Y. Kemal Tengirşek, 935 Nüfus Sayımı, Ulus Gazetesi, 7 İlk Teşrin 1935

Yadigaroğlu, H. (2023). Cumhuriyetin 100. Yılında Uygulanan Nüfus Politikaları ve Demografik Değişim Süreci. Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi 354- 380.https: // doi. org/ 10. 33692/ avrasyad.1357403

Yunus Nadi, Nüfus Sayımının Önemi Hakkında Birkaç Söz, Cumhuriyet Gazetesi, 16 Birinciteşrin 1935